

Director y Administrador

LUDOVICO FURLAN

calle Coronel Ramón Lista 5158

Succ. 17

U. T. 50-5502

Naročnina:

Eno leto \$ 5.—; ½ leta \$ 3.—

Posamezna šteč. \$ 0.15

PRAVICA

JUSTICIA

PERIODICO YUGOSLAVO - ESLOVENO

Correo
Argentino
Central B

TARIFA REDUCIDA

Concesión No. 3054

Registro de la Propiedad

Intelectual N° 196.979

No. — Štev. 8.

Buenos Aires. 10 de Enero de 1946.

AÑO — LETO I.

Osvoboditev Trsta

Ena najsijajnejših zmag po svojem strateškem in vojno političnem pomenu.

Načelnik Generalštaba Jugoslovanske Armade, generalmajor Arsa Jovanović, ki se je te dni vrnil iz operativnega področja pri Trstu, je dal sledečo izjavo o borbah za osvoboditev Istre in Trsta:

"Pod kakšnimi pogoji je bil izvršen prodor na liniji Reka-Klana-Postojna proti Trstu?"

"Za osvoboditev Trsta, Istre in Slovenskega Primorja je maršal Tito že marca določil IV. armado, VII. in IX. korpus. Glavno udarno skupino so sestavljale edinice IV. armade, ki so bile v tem času v Dalmaciji, medtem ko je sovražnik držal večji del Like, Gorski Kotar in Hrvatsko Primorje. IV. armada je morala torej likvidirati vsa ta močna sovražna oporišča, da bi mogla neposredno začeti bitko za Istro, Trst in Slovensko Primorje. In res, v hitrem naletu je osvobodila Bihač, Gospić, Ogulin, Gorski Kotar, Hrvatsko Primorje in vse otoke v severnem Hrv. Primorju in že 25. aprila prispela do Rečine.

PREKO SILNIH TEŽAV

Ko je IV. armada prodrla na področje gornja Kolpa-Reka, je VII. korpus ščitil armijski bok na črti Novo mesto - Kočevje, medtem ko je 9. korpus v Trnovskem gozdu in na Nanosu. Hitro prodiranje IV. armade v ta prostor je izvalo močno sovražnikovo reakcijo iz Karlovca proti Ogulinu, iz Novega mesta pri Črnomlju na Vinico, iz Ljubljane in Rakeka preko Loža in Čabra na Delnice in iz Trsta ter Istre proti Reki. Svoje glavne sile so Nemci vrgli na področje Opatija - Reka - Klana. Izkoriščajoč stare jugoslovanske in italijanske utrdbe so tu zapirali najkrajšo pot do Trsta. Ujeti nemški oficirji so pozneje izjavili, da so imeli Nemci nalogo zapreti to pot in za vsako ceno preprečiti Titovi armadi dohod k Trstu. Res je izgledalo, da je IV. armada obkoljena od sovražnikovih sil. Toda vse to ni omajalo štaba armije in borbe v njihovi trdni nameri, da izvršijo nalogo, ki jim jo je zadal vrhovni komandant.

OPLOČIL JE DRZEN MANEVR

Smer Reka - Trst je bila zelo težka. Napadati v tej smeri frontalno bi pomenilo izgubiti dragoceni čas in ne izvršiti naloge. Zato je armijski štab podvzel sledeči načrt: Pomožni napad je usmeril na sovražnika fronto Opatija - Reka - Klana. V tej smeri so naše sile imele nalogo, da s čim odločnejšim napadom privežejo nase glavno so-

vražnikovo moč. Glavni manever pa je štab uperil v smeri Delnice - Čabar - Lož z nalogo, da v tej smeri prodrejo čete preko Snežnika in Pivke na važni križišči Sv. Peter in Ilirska Bistrica, odkoder bi se pomaknile v Trst. Pomožni maneverski oddelki so se z otokov izkrcali v Istri z nalogo, da preko Pazina z južne strani obkolijo sovražnikove sile na področju Reka-Klana. V času izvajanja tega manevra je imel VII. korpus nalogo, da z odločnim udarcem v smeri Kočevje-Ribnica - Ljubljana varuje desni armijski bok, medtem ko je IX. korpus imel nalogo, da z akcijo v smeri Gorica - Tržič obkoli Trst z zapadne strani.

Manever preko gorskega terena Snežnika in Pivke je bil zelo težak toda drzen manever, ki nam je, v slučaju iznenadenja, zagotavljal najboljše rezultate. Napad v tej smeri se že od početka ni mogel vršiti z velikimi armijskimi silami, zato je armijski štab formiral v tej smeri dve napadni skupini: prva je bila sestavljena od pokretnih edinic, pešadije, motorizirane artilerije in tankov, ki je imela nalogo, da se brezobzirno prebije k Trstu; druga skupina, ki je bila sestavljena iz strelskih divizij, pa je imela nalogo, da s postopnim napredovanjem v smeri Sv. Peter - Trst zavaruje boke prve pokretne skupine.

Manever desnega armijskega krila je popolnoma uspel. Hitra skupina je po razbitku sovražnika, in kljub srditemu sovražnikovemu odporu že 27. aprila zavzela važne točke, križišče Sv. Peter in Ilirsko Bistrico, kar je bilo odločilno v bitki za Trst. Na področju Sv. Peter Ilirska Bistrica je imel sovražnik vsega dva polka pešadije, ker je glavina njegovih sil bila vezana linijo Reka - Klana. Istočasno je južna manevrska skupina, po izkrcanju na področju Učka - Planina, podvzela nagel pokret k severu, da bi obkolila sovražne skupine na področju Reke. Na desnem maneverskem krilu armije so divizije druge skupine korakale v dolini kolonah iz doline Kolpe k Cerknici in Snežniku in s tem pokretom varovale severni bok armade.

"Kako je potekla borba za Trst in kako je bilo osvobojevano mesto?"

"S področja Sv. Peter - Ilirska Bistrica je prva skupina nezadržno nadaljevala s prodiranjem proti Trstu in v teku 28. in 29. aprila razbila ves sovražnikov odpor vzhodno od Trsta in v noči od 29. na 30. april pričela z uličnimi borbami v mestu Trstu. V Trstu so trajale borbe dva dni in dve noči in 1. maja je bil likvidiran poslednji odpor. V tem času so edinice IX. korpusa osvobodile Tolmin,

La Reforma Agraria en Yugoslavia

Atención especial, sin duda alguna, merece la ley que sobre la "Reforma Agraria" en Yugoslavia sancionó pocos meses atrás, el parlamento provisional de ese país, y el que se halla en vías de ser ratificado definitivamente por el actual parlamento, legalmente constituido en base a las recientes elecciones del día 11 de noviembre ppdo.

Esta ley viene a satisfacer en su totalidad el sentimiento de los agricultores yugoeslavos que a través de años fueron injustamente explotados por los grandes terratenientes de Eslovenia, Vojvodina, Hercegovina, Bosnia y Dalmacia, mediante el trabajo que dejaban en tierra, sobre las que jamás derecho alguno tenían. La injusta repartición de las tierras, donde se observaba la existencia desde grandes terratenientes hasta pobre agricultores que nada poseían a no ser sus fuerzas que forzosamente las tenían que ofrecer al servicio de aquellos quienes poseían la tierra, creó y agudizó de día en día el conocido "Problema Agrario" en Yugoslavia.

Las diversas medidas ficticias y de carácter demagógico con que pretendiera mostrarse el extinto rey Alejandro I, amigo y protector de los agricultores, no dieron resultado y su falsa sanción dejóse inmediatamente al descubierto al ser puestas en práctica. En efecto, el mencionado monarca, habiendo anunciado haberse abocado en la solución del problema de referencia creyó con ello atraerse las simpatías de la masa popular y el reconocimiento de los que hasta entonces lo desconocían. La ley, en la que se registraba esa solución, si bien establecía la supresión de las grandes posesiones de tierra, hacía excepciones, al renglón seguido, de las posesiones eclesiásticas y los llamados "Campos Experimentales". Todo esto dió posibilidad a los "Señores" que poseían la mayor parte de las tierras, conseguir de la corrompida burocracia de ese entonces que sus posesiones fuesen consideradas como "Campos Experimentales". En esa forma fué burlada la solución que se daba el Problema Agrario, las grandes posesiones de tierra se convirtieron en los llamados "Campos Experimentales", y seguían subsistiendo los grandes terratenientes y los pobres agricultores carentes de su propia tierra seguían siendo explotados. La implantación de la dictadura, en el año 1929, sumió en la imposibilidad todo arreglo en la cuestión agraria y ese deplorable cuadro continuaba sin cambios en el marco de los límites yugoeslavos.

Pero la Constitución del Parlamento provisional yugoeslavo llevada a cabo en la lucha trajo aparejada también la solución de este problema, solución ésta, emanada de leyes sancionadas ex-profeso. Esta solución que es una verdadera reforma agraria se basa en los siguientes principios: a) la tierra pertenece al que la trabaja; b) dar tierra al que no la posee o posee muy poca.

Y, para que el punto b) pueda ser llevado a su cumplimiento se ha dispuesto la nacionalización de: a) las propiedades que excedan de 45 hectáreas de tierra; b) todas las propiedades de los Bancos y Soc. Anónimas que no sirven a intereses generales; c) las propiedades abandonadas durante la guerra y sin sucesión legítima; etc.

Además la ley que nos ocupa dispone que las máquinas agrícolas en las propiedades de carácter arriba mencionado serán distribuidas entre los agricultores entre quienes se reparta la tierra. Las tierras son distribuidas en proporción al número de miembros de la familia y en base al rendimiento. Este reparto oscila entre 25 y 30 hectáreas. A los que no trabajan la tierra le son distribuidas entre 3 y 5 Hs. Para los monasterios se ha dispuesto 10 Hs. mientras que para aquellos monasterios que encierran alguna importancia histórica se han dispuesto 30 Hs. Derecho a la tierra tienen, en primer lugar aquellos que tienen muy poco o nada; los soldados del Ejército de Liberación Nacional, los inválidos de ambas guerras y las familias víctimas del terror nazi-fascista.

Los que así lo desean pueden agruparse, mediante contrato establecido por 10 años y solicitar conjuntamente la tierra la que, también en conjunto cultivarán y repartirán las ganancias, con lo cual se proporciona facilidad a los que tiendan hacia la fundación de cooperativas agrícolas.

Esta solución del problema agrario, verdadera "Reforma Agraria", ha sido largamente esperada por los pueblos de Yugoslavia, y hoy, una vez establecida satisface los deseos de todos y especialmente de los agricultores yugoeslavos.

J. I. V.

Gorico in Tržič in na široki fronti prodrla do Soče, kjer so se 2. maja srečale z zavezniškimi silami. Prva udarna skupina je prodirala k Trstu, ne da bi zaščitila svoje levo in desno krilo. Toda v času nje-

nega prodiranja so prihajale strelske divizije armadnega desnega krila in podvzele akcijo proti severu v smeri Postojna - Rakek - Ljubljana in proti jugu v smeri Ilirska Bistrica - Reka in dajale na ta

Italijanska "Demokracija" in Trst

Zelo nam je neprijetno, če moramo postaviti "demokracijo" v narekovanje, ko govorimo o italijanski demokraciji. Če pogledamo, kaj danes delajo italijanske lažne "demokracije" stranke v vprašanju naše Primorske, potem moramo z obžalovanjem ugotoviti, da hodijo po isti poti kakor italijanski fašizem in da se poslužujejo na tej poti vseh tistih agitacijskih argumentov, katerih se poslužuje italijanski fašizem.

Človek bi mislil, da bo italijanska demokracija v tej strašni fašistični vojni, po tem zverskem napadu italijanskega fašizma na jugoslovanske narode, po tem grozovitem opustošenju slovenskih, hrvaških in srbskih dežel, napravila vse, da se čimprej izbriše spomin na ono sovraštvo, ki ga je italijanski fašizem umetno posejal in razpihal med jugoslovanskim in italijanskim narodom. To je prvo,

način stabilnost podvzeti operaciji

ZAGRIZENE BORBE PO TRŽAŠKIH ULICAH

Borbe v Trstu so bile zelo srdite. Sovražnik je branil vsako ulico in vsako oporišče. Posebno močan je bil ogenj sovražnikove artilerije z obalskih utrd in nemških vojnih ladij. Artilerijski ogenj z ladij je z močnim zapornim ognjem na vzhodnih pobočjih Trsta skušal zadržati predor naših edinic v mesto. Toda niti to ni pomagalo, ker so naše edince v naskoku prešle to strahovito zaporo in se prebile v mesto, kjer so pričele z boji. Ko je bilo mesto popolnoma osvobojeno, so te razbojniške nemške ladje zbežale in se v Benetkah predale zaveznikom.

Ko so nekatere zavezniške sile prispele 2. maja v Trst, da bi uporabile pristanišče za oskrbovanje svojih čet, ki so prodirale proti Avstriji, so Nemci v Trstu držali še dve majhni popolnoma obkoljeni oporišči, eno v mestu, a drugo v okolici mesta. Naše edince so likvidirale tudi ti dve oporišči.

Bitko za Istro, Trst, Gorico in Slovensko Primorje so izvajale torej z nadčloveškim naporom, hrabrostjo in požrtvovalnostjo naše edince brez vsake druge pomoči in položile v bitki za te naše kraje preko 8.000 žrtev. V bojih za Trst so se posebno odlikovali naši mladi tankisti."

"Kolikšne so bile sovražnikove sile in ali je sovražnik pošiljal na to fronto pojačanja? Kakšne izgube je imel sovražnik?"

SOVRAŽNIH STRT - PLEN OGROMEN

"Po osvoboditvi Trsta je močna nemška skupina ki je štela preko 16.000 vojakov, poskušala, da se s področja Reke prebije proti Trstu, češ da bi se predala zaveznikom. Edinice IV. armade so popolnoma obkolile to nemško skupino po načinu "kane" na maneverskem ozemlju pri Ilirski Bistrici in jo popolnoma razbile 4., 5. in 6. maja, njeni žalostni ostanki pa so se 7. maja predali našim edincem. Ta-

kar nam je potrebno, zakaj Italija in Jugoslavija nista samo neposredni sosedi, temveč tudi dve ljudstvi, ki sta ekonomsko in kulturno tesno navezani drugo na drugo. Jasno bi moralo biti italijanski demokraciji predvsem to, da če hoče zopet doseči prijateljstvo in zaupanje našega ljudstva, se mora predvsem dosledno odreči imperializmu, to je predvsem vseh imperialističnih priprav za ponovne pohode na Balkan.

Mi nismo nikoli pozabili in ne bomo nikoli pozabili, da za liberalno Italijo v prvi svetovni imperialistični vojni ni bil glavni argument za pridobitev in aneksijo naše primorske pokrajine narodnost, temveč "strategične meje" nove "velike" Italije. Glavna gesla liberalističnega italijanskega imperializma so bila: "Mare nosotro" (naše morje), "Sacro egoismo" in drznejši italijanski imperialistični

ko je bil na področju Istre, Trsta in Slovenskega Primorja popolnoma uničen 67. nemški armadni zbor, ki je štel preko 60.000 vojakov. Ko so naše edince prodrle na področje Reke, je sovražnik vrgel iz severne Italije, in sicer iz Vidma, na ta sektor celo 187. divizijo, da bi preprečil prodor naših čet proti Trstu. Na sektorju Reke je bilo poleg te divizije tudi še 237. divizija in deli 392. divizije. V teh borbah je imel sovražnik preko 20.000 mož izgube. Naše edince so zaplenile ogromne količine vojnega materiala, razna skladišča orožja, municije, hran, nepoškodovane tovarne in ladjedelnice na vsem tem področju. Te operacije IV. armade bodo vpisane v zgodovini naših vojn kot ene izmed najbolj sijajnih po svojem strateškem in vojni - političnem pomenu."

"Ali je Trst pretrpel velike izgube?"

"Trst je pretrpel samo delne poškodbe. Gre predvsem za oporišča, v katerih so se Nemci upirali do zadnjega. Ta oporišča je naše topništvo popolnoma uničilo."

TRŽAČANI SO SODELOVALI

"Kako je prebivalstvo Trsta sprejelo našo armado?"

"Prebivalstvo Trsta, ki je v samem mestu po večini italijansko, v okolici pa pretežno slovensko, je zelo pristržno sprejelo naše edince in na različne načine dokazovalo svojo pomoč pri osvobodjevanju Trsta. Prebivalstvo je našim četam prenašalo hrano in jim izkazovalo razne druge usluge. Združene italijansko - slovenske skupine OF v Trstu samemu, kar je treba posebno poudariti, so pomagale našim edincem pri zavzemanju posameznih oporišč v mestu, ki so nam jih označili prebivalci Trsta sami. Prebivalstvo Trsta vidi, da je njegovo mesto tesno povezano s svojim jugoslovanskim zeledjem in da je njegov razvoj ter gospodarski napredek Trsta samo v demokraciji, federativni Jugoslaviji. Za sedaj je to področje samo pod vojno okupacijo Jugoslovanske Armade, dokler se to vprašanje končno ne reši na mirovni konferenci." ("Primorski Dnevnik")

pisuni so popolnoma neženirano zapisali, da je Trst za Italijo ne "punto d'arrivo" (točka prihoda) temveč "punto di partenza" (izhodišče). Resnični, glavni cilj imperialistične liberalne Italije je torej bil, ne osvoboditev italijanskega življa temveč ustvaritev italijanske prednostne utrdbe "place d'arme", izhodišče za napad na balkanske narode ob prvi prihodnji ugodni priliki. Italijanski fašizem ni bil začetnik te imperialistične politike, teh imperialističnih načrtov, temveč samo najdoslednejši in najbolj goreči njihov nadaljevalec in izvršitelj.

Ustvaritev takega "izhodišča" niso bile samo prazne sanje in fantazije italijanskega imperializma. Oglejte si ozemlje Primorske. Vse železniške postaje, celo na lokalnih železnicah so mesorazmerno razširjene z normalnimi ekonomskimi potrebami te dežele. Zgrajeno je neverjetno število vojašnic in vojaških skladišč, na vsaki gorski masiv, k strategični važni točki je speljana prekrasna avtomobilska cesta, povsod trdnjave in zasede. Sicer pa, kaj bi govorili o teh stvarih: mi vsi smo bili priča pohoda italijanskega fašizma iz tega izhodišča v notranjost naših dežel in dalje na Balkan.

Primorska s Trstom z ene strani in Albanija z Valono z druge strani, sta tisti oporišči, s katerima imperialistična Italija lahko spremeni Jadransko morje "Mare nostro", to je italijansko morje, ekonomsko zaslužni ves zapadni del Balkanskega polotoka in zagotovi sebi pot za razbojniške napade na mirno prebivalstvo tega polotoka. To je tista strašna resničnost, ki se skriva za histeričnim vrščem povampirjenega italijanskega fašizma s katerim se kakor vidimo danes solidarizira vsa italijanska lažna "demokracija".

Primorska v rokah italijanskega imperializma je bila v tem zadnjem četrt stoletju tista z železom in jeklom okovana fašistična pest, ki je davila ne samo jugoslovansko ljudstvo, temveč ves Balkan ter v ogromni meri zavirala ves njihov gospodarski in politični razvoj, zavirala predvsem ljudske demokracije na Balkanu. Tega mi ne smemo pozabiti in tega bi ne smela pozabiti predvsem resnična italijanska demokracija. Zakaj, če bi ostala Primorska v tem ali drugem obsegu v rokah Italije, bi to samo pomenilo, da se njeni vladalci niso odrekli dosedanji imperialistični politiki na Balkanu.

Kakšna je torej ta "demokracija", ki se ne samo v besedah ampak tudi v svojih dejanjih ne odreče imperializmu in zaslužjevanju tujih narodov?

Stvar bi se za resnične demokracije ne smela končati. Jasno ko beli dan mora biti vsakemu resničnemu demokratu, da če se Italija ne spremeni v resnično demokracijo, če se v svoji politični praksi in v svoji gospodarski orientaciji ne odreče imperializmu, nadvladi na Jadranskem morju, stremljenju po zavojevanju Balkanskih dežel in zadržanju Trsta ali druga mala obrežna mesta na Jadranski obali, se bo nujno v tej ali drugi obliki, v teh mestih z italijansko večino nadalje kotil italijanski fašizem. Vsak imperialistični režim, pa če se bo nazival tudi "demokracija", ga bo

tajno rabil v svoje imperialistične cilje. Preprečeval bo, da ga resnično demokracijsko ljudstvo teh mest likvidira. Tega nobena kričava formalna "demokracija" ne more preprečiti. In zato moramo zopet vprašati:

Kakšna je ta "demokracija", ki se samo v besedah, ampak tudi dejansko ne odreče fašizmu, ki je najhujši zaslužjevalec ne samo balkanskih narodov, temveč tudi italijanskega ljudstva v našem Primorju?

Toda medtem, ko gre italijanska lažna "demokracija" molče mimo vprašanja Italijanskega imperializma in italijanskega fašizma, ki sta osnova vseh umetno ustvarjenih nesoglasij med jugoslovanskimi in italijanskim narodom in edino kriva vseh naših skupnih nesreč ter utegneta postati kriva vseh naših nesreč v bodočnosti, nam grozi in sporoča, da bo našlo vprašanje Trsta, Primorske združene in edine vse Italijanske do poslednjega.

Nadvse zanimivo pri tem je to, da je italijanska "demokracija" proglasila zase Trst in Primorsko v imenu petstotisoč italijanskih vojakov, nesrečnih žrtev italijanskega fašizma v tej vojni na Balkanu.

To je res "demokracija", ki utemeljuje svojo pravico do dežele s tem, da je zločinski italijanski fašizem žrtval zanj pol milijona bednih italijanskih kmetov in delavcev. Žrtvoval zato, da si ustvari prednostno utrdbo "punto di partenza", za pohod v notranjost balkanskih dežel! Da, to je lepa "demokracija", ki v imenu teh pol milijona zločinsko žrtvovanih nesrečnežev odreka zavojevanju ljudstvu pravico do samoopredelitve.

Če gornji argument italijanske "demokracije" drži, potem seveda "demokracijska" Italija lahko proglasi zase vso Libijo, vso Abesinijo, vso južno Slovenijo, Hrvaško Primorje, Dalmacijo, Hercegovino, Črno goro, Albanijo, itd., zakaj za zavojevanje teh dežel so padli milijoni nesrečnih italijanskih vojakov, ki jih je italijanski fašizem zločinsko pogljal v smrt.

Titova Jugoslavija gradi danes resnični demokratizem, ki bo slovel na suverenosti vsega jugoslovanskega ljudstva kot celote, vključeno primorske Italijane.

Italijanska lažna demokracija, ki se na žalost narodnemu vprašanju ni poskušala omejiti od italijanskega fašizma, se te dni silno jezi na maršala Tita, da se je upal s svetovne tribune Moskve jasno označiti narodne zahteve Slovencev in Hrvatov. Na mesto jezavih groženj, mislimo, da bi bilo dosti bolj pravilno, da bi italijanska demokracija (brez narekovaja) moško nalila italijanskemu demokracijskemu ljudstvu v čaše čistega vina ter mu povedala sledečo njemu žal nepoznano resnico:

Primorska je kompaktno sklenjeno slovensko ozemlje. To ozemlje ni mešano z italijanskim prebivalstvom, pač pa je na obali Jadranskega morja nekoliko izoliranih mest z nedvomljivo italijansko večino.

Odločilno pa je, da je vsa ta dežela od Furlanske nižine kompaktno sklenjeno slovensko ozemlje in da so na njegovi obali mesta z italijansko večino. Nedemokracijsko

Mimogrede

ODMEV. — V zadnji števec. Prave smo se obrnili do oglaševalcev s prošnjo za privoljenje zmanjšanja dosedanjih oglasov, ter s tem odstopiti prostor drugemu gradivu. Beseda je v dobila odmev, kar nam dokazuje, da rojaki, ki so se že odzvali našemu pozivu, kakor tudi oni, ki niso imeli še te prilike, imajo iste želje in težnje kot mi, zato so tudi vedno pripravljeni pomagati delavskemu tisku, ter potem tega svojemu narodu.

Do sedaj so nam privolili zmanjšati oglase in darovali ostali prostor sledeči tovariši: Rojic L.; Turel S.; F. Štekar; Klinc A.; Škodnik J.; Turel O.; Cotič F.; E. Jekše; S. Mauric; J. Hlaca.

Uprava se toplo zahvaljuje omenjenim tovarišem in upa da se istim pridružio še drugi.

Mimogrede moramo omeniti, da mi prav dobro razumemo težkoče in okoliščine, v katerih se nahajajo nekateri oglaševalci, kar bomo znali tudi upoštevati.

VSU NA DELO! — Vkljub temu, da od časa do časa se napravijo kakšen korak naprej, toliko v

no pa bi bilo, da se ta dežela žrtvuje italijanskemu imperializmu in italijanskemu fašizmu prvič zato, ker posamezna izolirana mesta po demokratičnih načelih niso in ne morejo biti značilna za nacionalno pripadlost kake dežele; drugič pa zato, ker hočeta italijanski imperializem in fašizem izkoristiti teh 3-4 stotisoč Italijanov samo zato, da si ohranita bazo za nove spore z jugoslovanskimi narodi in za svoje zločinske roparske pohode na Balkan.

Tako bo govorila italijanskemu narodu resnična italijanska demokracija.

Mi pa bomo rekli Italijanskemu ljudstvu in primorski krajini in to bo slišal in razumel tudi italijanski narod v Italiji:

“Bratje Italijani v Primorski! Vas in nas je nerazdružljivo povezal zgodovinski razvoj na tem ozemlju. Niti mi brez vas, niti vi brez nas, ne moremo srečno in demokratično živeti. Stoletje že živimo skupno na tem ozemlju in se nismo med seboj prepirali in krali, dokler se nista razvila avstrijski in italijanski imperializem in Mussolinijev fašizem. Bratsko in složno smo se skupno tolkli proti Mussolinijevim in Hitlerjevim hordam in jih z združenimi močmi razbijali. Dajmo sedaj, sedimo v prijateljstvu in bratstvu, ki go je utrdila in zapečatila naša kri skupno za mizo, povejte nam, kako hočete urediti z nami svoje življenje, da se sporazumemo in po bratovsko pogovorimo. Druge pa prosimo, da se ne mešajo v naše notranje zadeve.

Demokraciji Italije pa pravimo: Kljub vsem težavam, ki jih imate, mi ne obupujemo nad italijansko demokracijo. Ne obupujemo, ker verujemo v tvorne sile italijanskih delavnih množic, ki bodo našle svoj in našo skupno pot”.

Italijansko “demokracija” se nahaja danes na razpotju:

Ali v resnično ljudsko demokracijo, ali pa v “neo-fašizem”.

D. Gustinčič.

kulturne mkot vsestranskem oziru. Danes izgleda, da smo ostali na stopnji, iz katere je težko napraviti korak naprej. Otežkočevalnih faktorjev, kateri so, ne samo nas, ampak celo nasebino dovedli do tega je več, zato pa se bomo teh dotaknili v eni izmed prihodnjih števil.

Pred vsem moramo poudariti, da v nasebini na splošno ni več one žilave delavnosti, ki je bila pred leti in kot posledica tega tudi ni več onega prepotrebnega napredka, ki bi zanimal in vezal našo nasebino, ter tako zasiguriral bodočnost isti.

Priznati moramo, da naše delovanje je danes v glavnem usmerjeno: kako hitreje in v večji meri pomagati opustošeni domovini, ker je in mora biti prva naša dolžnost. Da, prva dolžnost, toda ne samo

nekaterih, ampak nas vseh, ki v resnici hočemo biti vredni sinovi Nove Svobodne Federativne Republike Jugoslavije; toda pri vsem tem, nikakor ne smemo podcenjevati tudi ostalega prepotrebnega dela v nasebini.

Današnje delovanje zahteva vedno več moči, katere moramo pred vsem vasi deloma, poiskati med mladino, katera kot sveža sila, pod nadzorstvom in skupnim delovanjem izkušenih tovarišev, nam bo sigurno jamstvo za bodočnost naše nasebine.

Ponovno apeliramo tudi na vse bivše aktiviste, kateri so tekom časa opustili vsako delovanje, ker v naših vrstah je dovolj prostora in raznovrstnega dela za vse one, ki resnično čutijo z našim narodom. Zato tovariši, vsi in preko vseh težkoč, vsak po svoji moči na delo!

ŠE O TRSTU IN ŠE O PRIMORSKI

Napisal Dr. METOD MIKUŽ

Nikdar ne bom pozabil velikih dni ob koncu letošnjega aprila in v začetku maja. Fašistična Nemčija se je podirala hitreje kot domine in vsak dan je prinesel toliko novic, da vse nismo mogli niti več premisliti. Zadnjega aprila mi je dejal Peter (Boris Kidrič) in Lidija (Šentjurčeva) — bili smo takrat v Skrodu — naj se odpravim v Trst. Kot je bilo takrat že vse mogoče, je bilo tudi to.

Na Bazovico so nas obiskovale nemške granate, kjer je bilo zelo teško likvidirati eno izmed obrežnih nemških baterij in mornarico, ki jo je bilo v zalivu še mnogo, na Opčinah pa se velika in nadvse zagrizena sovražna skupina ni in ni hotela predati. A Drapšin in Šiljegovič (poveljnika) sta se samo smejala in nikdar vsa tri leta nisem videl veselejšega komandanta in komisarja. Vsi smo vedeli eno samo: Trst je naš in osvobodili ga bomo s svojimi lastnimi silami. Dalmatinci, Hercegovci, Bosanci, Srbi, Makedonci in naš slavni IX. korpus so se pripravljali s pesmijo na zadnji in odločilni juriš.

Trst je padel in po njem se je kadilo, da je jemalo sapo in vid, a se mi je zdelo vse to lepše, kot če bi bil pri veliki maši. Stali in obstali smo na svobodnem obrežju sinjega Jadrana, ki je bil miren in tih. Prav živo sem se takrat spomnil dobro opisanega prizora v Finžgarjevem “Pod svobodnim soncem”, kako naši pradedi začudeno ogledujejo in prisluškujejo bizantinskemu morju. Ta prizor je bil sličen našemu, razlika je bila le v letih, kraju in orožju. Tudi pred nami se je odpirala velika in široka vozna pot, osvobodjena in zato sposobna prinašati najlepše in najboljši dni. Nihče od nas se takrat ni spraševal: Čigav je Trst? Kajti mimo nas so korakale trume nemških in fašističnih ujetnikov, svobodoljubno tržaško ljudstvo pa nas je pozdravljalo. Trudni smo nolegli po tleh in drugi in tretji dan se je ponavljalo isto, nato šele, ko so padle tudi Opčine, ko so naši vsi za silo prešli ogromni vojni plen v mesto že trdno vzpostavili red in oblast, so prišli v Trst tudi prvi zavezniški izvidniški tanki. Až temi jih je prišlo še več. V vseh teh dneh smo pokonali do osem tisoč naših borcev. Kot takrat, tako danes dovolj gla-

sno pričajo, kdo je mesto osvobodil.

Osvobojenje ostale Primorske je šlo lažje. Četniki so nudili povprečen odpor le v Brdih, od koder so se prebili na zapad in se tam predali, od Nemcev pa je skupina več desetisoč mož, ki se je skušala rešiti od Reke proti severozapadu, v naših kleščah pri Ilirski Bistrici kapitulirala.

Vsak pošten in zaveden Slovenec z zanimanjem in nestrpnostjo prebira v teh dneh poročila o delu v Londonu, od katerega naj bi bila odvisna usoda Primorske in Trsta. Spričo neizpodbitnega dejstva, čigar da je ves ta svet in kdo je vse to osvobodil, bi ne bila potrebna prav nobena skrb, če bi ne bilo jasnejše od sonca, da fašizem še živi, da je bil v Milanu obešen na ogled samo ustreljeni Mussolini in ne ves italijanski fašizem in da italijanski zunanji minister de Gasperi (sedaj premier — op. SANS-a) še vedno brenka na stare imperialistične strune. Še sanjajo zakrknjeni imperialisti, da bi po naši zemlji gradili vojaške ceste in vojašnice, v katerih bi bila imperialistična armada, tista armada, ki se je še danes nekaznovana drži slovenska kri, dim naših pogorišč in stotisočera prokletstva ponižanih slovenskih src.

Ne zahtevamo te zemlje. V besedi “zahteva” je skrita beseda “sila”, s silo pa jemlje le tisti, ki ni v pravici. To zemljo danes zahtevajo ponovno le tisti Italijani, ki se jih še vedno drži duh Mussolinija. Mi danes kot zmagovalci, zvesti in dosledni zavezniški velikih zaveznikov in v svesti si popolne, ne po naši krivdi okrnjene lastninske pravice do te zemlje, govorimo vsemu svetu: Primorska in svobodoljubni Trst je prvič v svoji zgodovini po zaslugi slavne IV. armade in iz svoje lastne sile izprevidel, da mu je možno uspešno in človeškega dostojanstva vredno življenje samo v Titovi, demokratični in svobodni Jugoslaviji.

Rektor ljubljanske univerze dr. Milko Kos, priznani evropski znanstvenik - zgodovinar, je 22. septembra v “Slovenskem poročevalcu” povedal zgodovinsko resnico o Trstu in Primorski. Berimo ga in uvideli bomo, kako je vse italijansko imperialistično pisanje o zgodovinskih pravicah in upravi-

čenosti Italije do teh krajev velika zgodovinska laž in potvorba. S tako lažnim pisanjem bi vse te kraje lahko potekakem zahtevali tudi narodi, ki so se proglasili za potomce Keltoev, Japodov, Gotov in Longobardov, vseh tistih narodov torej, ki so se nekdaš za nekaj časa mudili v teh krajih. Teh danes ni več, prav tako ne, kot ne more noben resen Italijan trditi, da je direktni in čistokrvni potomec tistih Rimljanov, ki da so že 200 let prebivalci Primorske in Trsta. Če torej velja v svetu danes še zdrav razum in občevljavna človeška spodobnost, ta zemlja sodi k nam, ker smo tisoč tri sto let na nje živeli, delali, trpeli, umirali in obstali.

Drugo, kar moramo poudariti pred vsem svetom, je naša zavezniška iskrena in dosledna borba s fašizmom, ki je po zlomu Jugoslavije prepravil slovenske in jugoslovanske dežele. Ko je tedaj uradno že ne več fašistična Italija 8. septembra 1943 kapitulirala in ko smo Titovi partizani razorožili in polovili ogromno število italijanske vojske (samo v tako imenovani Ljubljanski pokrajini več divizij), smo vsej tej vojski dali na izbiro: naj se bori z nami do zmage nad Hitlerjevo Nemčijo, ki je odselej dalje tudi sovražnica demokratične Italije (kot se je uradno nazivala), ali pa ji je prosta pot proti jugu. Ostali so le pravi demokratični borci, malo sicer, a dovolj in v dokaz, da so v italijanskem narodu še zdrave in naprednejše sile o teh, ki danes uradno nosijo blesteče naslove pravih demokratov in rodoljubov. Le ti sijajni borci so padali skupno z našimi partizani za svobodo tudi naše slovenske zemlje. In ti borci — italijanski partizani vedo, da je Primorska naša in da so se za to zemljo borili prav zato, ker so pravi in iskreni italijanski rodoljubi. In prav ti in edino ti vedo in tudi samo ti imajo izključno pravico v imenu pravih Italijanov povedati resnici in pravici na ljubo: Trst Sloveniji in Jugoslaviji! In ti partizani, pravi demokrati in naši soborci na slovenskih tleh proti fašizmu niso tisti uradni Italijani, ki danes govorijo v Londonu blesteče in bahate besede. A beseda še ni dejstvo in ves svet naj ve, da je prav ta danes uradna Italija, ki se megalomansko skuša uvrstiti v vrste zmagovalcev in ne premaganih držav, zamudila veliko in najleno priložnost nastati naš in velikih zaveznikov pravi zaveznik in vojni tovariš.

Le mi, borci Titove Jugoslavije in italijanski partizani smo in ostanemo zvesti zavezniški svojih velikih zaveznikov. In taki hočemo ostati tudi v miru in v prepotrebem in koristnem sožitju vseh resnično demokratičnih in svobodoljubnih narodov.

Meje pa se morajo urediti tako, kot se nujno morajo. Ker je Titova Jugoslavija demokratična, so vsemu, so vsemu, še tako malenkostnemu italijanskemu življu zjamčene vse pravice enakopravnih in enakovrednih narodov, in sosed želi poleg sosedu živeti kot človek in ne kot volk.

Kot enakovrednim in zmagovitim zaveznikom naj črte in linije režejo po naši zemlji in po naši krvi! Z nami so štiriletna borba in končna zmaga in na teh črtah naj:

POD LIPO

SOSKI:

PRAVIČNA KAZEN

Zdi se, da gre takrat prav za res, da so pričela sodišča za likvidacijo vojnih zločincov, delati na vso paro v Evropi, kakor se seveda sposobi za ljudi ki so rajši zlužili slabemu nego dobremu. V Rusiji, na Ogrskem, na Češkem, v Nemčiji in celo v Italiji, so padli pod krogli pravičnih sodišč, narodni izdajalci, a mnogo jih še čaka v ječah dan sodbe. Za nas Slovence, je sodba proti vojnim zločincem v Ljubljani, predvsem značilen dogodek. Te dni je bilo v slovenski prestolici obsojenih 17 na smrt, 16 pa na več let prisilnega dela. Med na smrt obsojenimi sta tudi dva duhovnika, o katerih nam poročilo pove celo imena, so to: Peter Križaj in Fran Cerkovnik. Prvi je obtožen, da je kot vojaški kaplan dezertiral v nemške vrste, kjer je nagovarjal in sām sodeloval pri mučenju in ubijanju Slovencev. Drugi pa je obtožen, da je izdajal okupatorju partizane in da jih je pozneje tudi sam mnogo postrelil.

Razvidno je, da se jugoslovanska sodišča ne ozirajo v kakšna oblačila je obtoženec oblečen, ali v frak ali v vojaško uniformo ali pa da nosi talar, sodijo ga po njegovih zločinah. Če je zločinec slučajno duhovnik, je to tembolj utemeljeno, da točni ni bil nikoli pravi duhovnik, temveč se je pod duhovniškim plaščem skrival le propal človek, ki je pripravljen ob prvi priliki povzročiti zlo svojemu bližnjemu in takih, kakor je razvidno ni bilo malo na Slovenskem. So pa bili na Slovenskem tu nad vse spoštovanja vredni duhovniki kakor je na primer dr. M. Mikuš, ki je stopil takoj od začetka v partizane, za ta "zločin" mu je ljubljanski škof Rožman prepovedal izvrševati verske obrede. Značilna je njegova izjava, ki jo je takrat izdal, in je bila kakor indirektni odgovor Rožmanu, pravi proti koncu sledeče: "To, da sta le majhen delček naroda in okupator odločila, da moja navzočnost in delo v slovenski armadi "pohujšanje verne slovenske ljudi", je zame za sedaj sicer velika ovira, nikakor pa ne razlog, da bi pustil duše tolikih poštenih ljudi. Takoj pa sem bom umaknil, ko bo ves slovenski narod, predvsem pa moji partizani, izrekel nad menoj obsodbo. Glas vsega naroda je namreč, kot pravi stara prislovica — Božji glas — in temu sem bil vedno kot duhovnik pokoren.

★

MOSKOVSKA FONFERENCA

Nič bolj razveseljivo dejstvo ni moralo biti za ves civilizirani svet, ki si v resnici želi dolgotrajnega miru, v vseh ozirih uspešna mos-

Stoj! Ne moreš dalje, tu je meja, žica, mina, carina in karabinjer, ko je onkraj črte ostal še moj rodni brat, mati in sestra, moj tovariš v dolgi borbi za osvobodjenje in bratstvo?!

(Slovenski poročevalec 26. sept. 1945).

SANS.

kovska konferenca. Kar ni bilo mogoče skleniti v Londonu se je z vsem uspehom izvršilo v Moskvi. Ves demokratični svet se je takorekoč odahnil, ko je bila razglašena izjava "treh velikih" v kateri čitamo, da je bil sporazum popoln, ter da ni daleč tisti čas, ko se bodo predstavniki zmagovitih držav zbrali k toliko pričakovani mirovni konferenci, na kateri, smo gotovi, da bo Jugoslavija upoštevana kot država, ki je po številu prebivalstva, ena med tistimi, ki je največ žrtvovala za zmago nad nacifašizmom. S to konferenco se bliža tudi tešitev naše Primorske. Zaman bodo vse spletke italijanske diplomacije; če bo na konferenci vladala, namesto imperialistično in reakcionarno zavlačevanje, prava demokracija, odkritosrčnost in dobra volja za pravično postavitve mej, potem smo lahko radi Primorske brez skrbi.

Svetovna reakcija je imela vzrokov dovolj, da se je veselila, ko se je zadnja konferenca zunajnih ministrov v Londonu tako izjalovila, kajti vsak nesporazum med zavezniki, ga takoj izkoristi s tem da med njimi čimbolj ruši zvezo. V tem času smo imeli priliko čitati tendenciozne vesti, da bi človek mislil, da je vojska med zapadnimi zavezniki in Sovjetsko Rusijo že neizogibna. V resnici, da včasih angleška in ameriška politika da mnogo misliti, toda da bi se vpletili v vojno z Rusijo to je malo verjetno, vsaj vladnim krogom teh držav je dobro znano, da bo tak poskus pomenil konec, ne Sovjetske Rusije marveč njih samih, kajti dobro poznajo Rusko moč. Tudi Rusiji sami ne bi koristila ponovna vojna, kakor ji ni tudi nikdar prej, zato pa ruski voditelj povdarjajo da je prijateljstvo med zavezniki predpotrebno in koristno za ohraniti mir.

Nasprotno pa misli svetovni velekapitalizem ali imperjalizem ki vidi v Sov. Rusiji največjega sovražnika. Skuša v utrujeni in izmučeni Evropi in po ostalem svetu obuditi fašizem, čeprav z drugo krinko, da bi ga dvignil, če bi prišel čas ter ga pognal proti Rusiji v upanju, da če bi bila Rusija poražena, potem bi bilo tudi svobodno svetovno delavsko gibanje lahko uničiti.

V liberalnem sistemu, kakor je na pr. v Sev. Ameriki in Angliji je za razvoj fašizma v tej povojni dobi najprimernejši. Danes hoče priti na površje ne več s silo, temveč z demagogičnimi nauki; velekapital ga v svoji kampanji podpira, medtem ko zanika vsako pomoč in sodelovanje demokratičnim strankam. Vse gre za pridobitev delavstva, kajti razvidno je že, da bo povojna doba povzročila v kapitalističnih državah veliko gospodarsko krizo, mogoče celo ista provokirana od velikih kapitalističnih družb. Brezposelnost ali predloge stavke povzročajo nezadovoljnost med delavstvom in takrat so zapeljivi nauki o morebitnem zboljšanju, kakor nalašč razglašeni med nezadovoljno maso, ki išče izhoda iz svoje ga položaja. Če imata demagogija med delavstvom uspeh potem so posledice tega usodne, kajti prej ali slej pade svobodni proletarijat v kremplje

imperjalizma, in vojna je neizogibna. Včasih je toliko opevana brezpogojna svoboda, za fašistično razširjenje nevarna. Kako si moremo predstavljati javni nastop fašističnega voditelja Mosleya v Londonu, med tem ko je angleški narod pretrpel največje slo ravno radi fašizma?

Ruski režim je do sedaj najboljši jamstvo, da fašizem nima tam prostora, čeprav se mnogi spotikajo, češ, da tam ni svobode. Resnica je da svobode ni za propagiranje fašističnih idej, kakor se je izrazil Molotoff ob priliki 29. obletnice ruske revolucije.

Sporazum na moskovski konferenci, je bil radi tega močan udarec na buditelje fašizma, kajti

Govor I. Sazunič-a, predstavnika Koordinacijskega Odbora v pomoč Jugoslaviji

Na prireditvi vseh društev 22. dec. p. 1. je I. Sazunič imel govor katerega objavljam v celoti:

Hermanas y Hermanos Eslovenos:

Como presidente de la Comisión Coordinadora de ayuda a Yugoslavia, me fué confiada la honrosa misión, de traer del Comité Ejecutivo el fraternal abrazo y sincero agradecimiento, por todo el bien que habéis hecho como dignos hijos de la Patria de origen, en pro de la ayuda, y para mitigar tan siquiera en algo, los dolores y miserias, de nuestros sufridos pueblos.

Esta manifestación de verdadera hermandad y camaradería, que presenciamos esta noche, y que a todos nos llena de júbilo y alegría, es un indicio claro, que esa unidad no es tan difícil lograrla, cuando todos ponemos un poco de buena voluntad, y un poco de espíritu de tolerancia y sacrificio al servicio de la misma.

Unidos i solamente así, lograremos lo que es nuestra máxima obligación, que es la ayuda moral y material a nuestra Patria.

Hemos de contribuir, aunque sea con el mínimo aporte, en la reconstrucción de la Patria devastada. Los que así piensan y proceden, pueden estar seguros que algún día tendrán para ello su premio. Los que no piensan así y con sus actitudes injustificadas y puramente de orden personal, en la dirección de núcleos de nuestra población y sociedades, entorpecen el logro de la unidad, algún día responderán de ello, pues es muy grande el daño que nos hacen.

Ruégoles a aquellos hermanos eslovenos, croatas, serbos, Montenegrinos, Macedonios y otros, que salvo honrosas excepciones, han dado muy poco o nada para la ayuda de nuestros pueblos, que tomen el ejemplo de nuestro proletariado, de nuestras abnegadas mujeres, que se apresuren antes que sea tarde.

Que también ellos que son más pudientes, participen activamente y de acuerdo a sus posibilidades en esta cruzada de unión y ayuda.

Si no se organizaron, que lleven sus aportes a cualquiera de las organizaciones afiliadas a la Comisión Coordinadora, y ayuden así a dar cumplimiento a la tarea que nos hemos impuesto, de remitir en el año próximo la cantidad de

500.000 pesos para la ayuda de nuestros queridos hermanos.

Si los hombres encargados de cumplir con esta difícil pero honrosa obligación, no les inspiran suficiente confianza para cumplir tamaña tarea, desde ya los invitamos, a que vengán, y compartan también ellos la responsabilidad de esta humanitaria cruzada de ayuda, que además de honor, es obligación para todos nosotros.

Les ofrecemos todas las posibilidades y oportunidades, para que no tengan ningún pretexto de ausencia, y formen junto con nosotros este ejército, no de lucha, sino de ayuda.

No creo que nadie de nosotros, conscientemente quisiera permitir que nuestros hermanos sigan muriendo de hambre y de frío. Por eso espero que todos haremos lo posible de salvar alguna de las vidas de nuestros padres, hermanas y hermanos.

El suelo de nuestra querida Patria, está cubierto de tumbas de héroes y esperar más, sería aumentar el número de éstas. Ayudemos pues y pronto.

No esperemos de enviar a los héroes que quedaron con vida ni coronas ni palmas, pues esto sería criminal.

Empecemos esta noche misma a redimirnos, prometamos que bregaremos por la unidad pese a quien pese. Prometamos que nuestros esfuerzos en pro de la ayuda se multiplicarán, y que no descansaremos en esta tarea, hasta que nuestros hermanos de allende los mares la necesiten.

Unicamente así, podremos decir un día también nosotros, que después de múltiples errores, hemos retomado el camino del bien. El camino que nos lo impone nuestro deber de Patriotas, camino señalado por los queridos héroes caídos en la sobrehumana lucha, ante cuyas tumbas nos inclinamos respetuosos.

Camino en fin, por el que nos guían, los queridos hermanos y camaradas, que tuvieron la suerte de salvar sus vidas, para nuestro bien, y que hoy rigen los destinos de Nuestra querida Patria mártir, la bienvenida República Popular Yugoslava, a cuyo frente se encuentra el prodigio hijo de nuestro pueblo, el valiente Mariscal Camarada Tito.

Vsem cenjenim rojakom SE PRIPOROČA, DOBRO POZNANA

Krojačnica v Villa Devoto
LEOPOLD UŠAJ

★

Avda. Fco. BEIRO 5380

U. T. 50-4542

Po Naših Organizacijah

GLAS ODBORA

Znano je vsim, da se odbor Ljudskega odra že dve leti ni izpremenil, da so nekateri tovariši vstrajno ostali na istih mestih, kamor so bili na zadnjem občnem zboru izvoljeni. Sedaj ko zopet nekoliko prosto dihamo smo se pripravili da skličemo občni zbor, kateri so bo vršil 20. januarja.

Zahvaliti se moramo in vse priznanje dati našim postrvovalnim članom, ki so skozi dve leti, ko je bilo društvo na pol zaprto, tako tesno držali svojega delavskega društva in skrbeli domalega vsi, da je bila članarina, brez da bi imeli kake koristi od tega, vedno redno plačevana. Nobeno slovensko društvo ne bi moglo toliko časa vzdržati, brez posebnih finančnih sredstev, toda Lj. Oder ki je poznal že večkrat slabe čase, tudi takrat ni propadel, čeprav so mu nekateri že določili dan. Borili smo se kakor smo pač mogli in včasih so bili momenti res kritični, toda vest da lahko zopet pričnemo z delovanjem, nam je dala novega poguma. Tako nepričakovano nam je prišla ta novica, da je celo tako važen jubilej kakor je bila dvajset letnica, šla mimo nas skoraj neopaženo.

Bili smo kritizirani in čestokrat neopravičeno, kajti če odbor ni vršil popolnoma svoje naloge, ni bilo iz nemarnosti ne iz lenobe, marveč radi prevelikih nalog, ki nam je naložil čas, smo bili prešibki. Danes opozarjamo na vse člane na resnost časa, ko nam je delavsko in kulturno društvo bolj kot nikoli potrebno. Zatorej moramo danes pregledati in zbrati vse naše moči, da damo društvu prejšnji razmah, da ga dvignemo med najbolj ugledno društvo v izseljeništvu, da bo prava postojanka zavednega slovenskega delavstva, naši mladini pa najboljša zapuščina. Da se uresničijo naše sanje, je potrebno da na novo izvoljeni odbor pomnožimo z večjim številom članov, da stopijo vanj sposobni in delavni člani, ki bodo kos dela in odgovornosti, ki ga bodo imeli pred seboj. Najboljše jamstvo zato je članstvo samo, katero smo gotovi, da bo znalo iz svoje srede izbrati najboljše tovariše, katerim bo izročeno bodoče vodstvo našega društva. Seveda moramo povdariti in ponovno apelirati, da naj se nihče na brani dela, naj sprejme nesebično vsako funkcijo ki mu bo dodeljena, kajti naj se vsak zaveda, da je doba skozi katero gre naše društvo zelo resna.

Vse štiri prireditve, ki so se vršile v Ljudskem odru, potem ko je bilo društvo odprto, so bile vse nepričakovano dobro obiskane, čeprav smo imeli malo sreče z vremenom. Zmed vseh pa je bila Silvestrova zabava najboljše obiskana. Z ostalimi društvi smo priredili 22. decembra p. l. v naših društvenih prostorih, veliko prireditvev, katere čisti dobiček je bil namenjen za pomoč našim bratom v Jugoslaviji. Take prireditve se bodo v tem letu prirejale pogostoma, skupno z drugimi slovenskimi društvi, tako da bomo slovensci s skupnimi močmi pripomogli Koordinacijskem odboru, ki si je nadel na-

logo zbrati pol milijona pesov v tem letu za pomoč Jugoslaviji.

V društvenih prostorih smo razobesili slike naših slovenskih častnikov, ki so si zasluge in odlikovanja pridobili v borbi za svobodo v partizanskih vrstah. Vsi razen enega so mladi, med njimi je general Dušan Kveder komandant mesta Trst, eden pa je označen kot narodni junak. Slike je prejel "Pravica" iz Sev. Amerike.

Tajnik: Mirko Ščurk.

Odbor D. K. D. Ljudski oder se tem potom neprisrčneje zahvaljuje rojakinji Lei Sardoč za krasen stenski krožnik katerega je darovala. Odbor je istega oddal Koor. odboru in je bil dražban na skupni prireditvi 22. decembra. Za omenjeni krožnik je koordinacijski odbor prejel \$ 84.00 za pomoč našim bratom v domovini. Rojakinji Lei Sardoč, vnovič najlepša hvala.

Enako se odbor zahvaljuje rojaku I. Klun za darovano steklenico pelinkovca, katera se pa ni mogla dražbati na Silvestrov večer kakor je bila njegova želja. Naše priznanje rojaku I. Klun.

NAŠE PRIREDITVE

Ko se je raznesla novica po naselbinah, da je Ljudski oder zopet prost za pretek, ki so ga kakor veriga oklepale, da ni mogel nad poldrugo leto pokazati nobenega kulturnega napredka, smo tudi z veseljem sprejeli vest o prvi prireditvi. Da je škodovala društvu dolgotrajna doba zaplenjenosti ni dvoma, poznalo se je to na prvi prireditvi 14. oktobra, kjer so bili znaki pomanjkljivosti posebno pri dramatičnem odseku precej vidni. Svojo stopnjo višine je obdržal pevski zbor, ki kljub temu da spada med najstarejše pevske zборе v izseljeništvu ni pokazal do sedaj nobene utrujenosti. Zasluga gre seveda v prvi vrsti tov. Josipu Samecu, ki ni samo vstrajen in spreten pevovodja, marveč zna tudi v zboru držati sloga in edinstvo.

Takoj na drugi prireditvi, je bilo opaziti več življenja tudi v dramatici. Igra "Tri zaostale ure" je bila v vseh ozirih spretno igrana. Posebno so bile izvrstno podane tri glavne vloge, v katerih so nastopali naši dobro poznani igralci: Šviligoj, Srebrnič in Mladovan, medtem ko so ulogi ečvljerja in partizana, vzeli nekaj izrazitosti, ravno pri koncu, kjer bi se moralo največ pokazati. Treba je seveda upoštevati, da sta oba mlada in odra malo vajena. Tovarišu Milostu bi priporočal, da bi pričel z kakšno bolj obširno socialno igro, mogoče se bo še katera vdobila dokler ne dobimo novih. Tudi ponovilo bi se lahko kakšno samo da ni okoliščinam preveč tuja.

Na skupni prireditvi 22. decembra, na kateri so vsa slovanska društva v Buenos Airesu pokazala svojo umetnost, je bil program obmejen zgolj na petje in deklamacije, kar je seveda za takšne obširne prireditve najbolj primerno. Ne bom natanko opisoval vse točke programa, tudi morebitne pomanjkljivosti ne bom v kritiko stavil, ker je bilo razvidno, da so društva kakor tudi prireditelji žrtvovali se do skrajnosti, da so, kakor mi je znano, v zelo kratkem času dali na oder tako krasen program. Kdor ljubi petje, je imel na tej prireditvi užitka dovolj. Zbori so naravnost tekmo-

vali kdo bo boljše zapel, ali prvenstvo je seveda odnesel zbor Lj. Odra in najbolj pristranski gledalec je moral to priznati. Nad vse dobro sta bili izvajani zadnji dve pesmi, namreč skupni mešani zbor, gi ga je dirigiral pevovodja Trebše in skupni mešani zbor, ki ga je dirigiral tov. Samec. Prvi je zapel "Nazaj v planinski raj". Mnogoštevilni in ubrani glasovi pevcev vseh slovenskih društev so se ulivali v znani melodiji na poslušalce in nam nehote obujale skrita hrepenenja, po tistih planinah, ki jih pogrešamo komaj takrat, ko nam jih ni mogoče videti in po njih hoditi. Izrazito in krepko je zadonela pesem "Delavski pozdrav" ki jo je skupno z orkestrom vodil Samec, moral jo je še enkrat ponoviti, ker so gledalci tako želeli. Deklamacije so bile dobro izbrane in dobro izvajane, pri tem je treba še posebej omeniti, da je v vseh deklamacijah nastopala naša mladina. Bariton Angel Hrovatin je pevec na mestu, človek bi se ga nikdar ne naveličal poslušati. Tudi takrat nam je zapel par pesmi, za kar je bil deležen burnih aplavzov.

Udeležba je bila kljub neugodnem vremenu precejšnja. V začetku se je bilo bati, da se sploh prireditev ne bo vršila, saj je ob 9. še deževalo. Radi te sitnosti je tudi program pričel več kot eno uro bolj pozno kot je bilo javljeno, kar je bilo vzrok, da se je spored podaljšal čez polnoči in je naše mlade plesalce spravljalo že v obup.

Ljudski oder ima v resnici nekaj pri-

vlačnega; rekel boš o njem marsikatero slabo besedo, pripisoval mu boš vsakovrstne napake, toda njenemu povabilu se ne moreš odreči. Kdor je bil tam na Silvestrovo je imel tak občutek. Prostor je bil ta dan premajhen in zdi se mi da od otvoritve ni bilo potem več toliko slovenskih rojakov društvu skupaj zbranih. Slovenci smo res konservativni ljudje, da starih slovenskih navad ne pozabimo, tudi v tujini ne; gotov sem, da bo navada praznovati Silvestrov večer, ostala še tedaj, ko sploh ne bomo več slišali v koloniji slovenske besede.

Program na Silvestrovo ni bil dolg, bil pa je raznoličen in je bil občinstvu všeč. Rekli bi skoraj, da je bila otroška prireditev, kajti nastopali so razen zbora izključno otroci. Rosita je dobro zaigrala na klavir nekaj arji iz Verdijeve oper, ki so pomojem mnenju, malo težki za malo Rozito. Tudi mlada plesalka Gabrovec je očarala gledalce s svojimi dinamičnimi kretnjami, ki so že izraz izkušene klasične plesalke. Deklamacije so tudi izvajali izključno le naši otroci in nekateri celo prav majhni. Živa slika ki je predstavljala poslovitev starega leta je bila jako dobro preštudirana le konec ni imel tistega močnega utisa, ki ga je prestava imela ves čas. Če bi namesto plesa, eden iz skupine deklamiral bi menda imelo večji utis.

Večer je bil izvrsten in ne preveč topel. V najboljšem razpoloženju smo si segli v roke, želeli si sreče in veselja v novem letu.

M. Š.

Iz Udruženja Svobodna Jugoslavija Slovenski odsek

V nedeljo 9. decembra je U. S. J. Slovenski odsek imelo svoj prvi redni občni zbor, kateri se je vršil v prostorih D. K. D. Ljudski oder. Vabilu se je odzvalo precejšnje število članov in članic, ali omeniti moramo da ob takih prilikah bi nobeden član ne smel izostati, posebno pa ko se gre za ojačitev delovanja, za čim več pomagati našim v domovini.

Občni zbor je otvoril tov. predsednik, kateri je v kratkih besedah obrazložil delovanje in stališče organizacije, ter se zahvalil vsim ki so pomagali pri tem narodnem delu.

Za njim je povzel besedo tov. tajnik, kateri je podal obširno poročilo, katero prinašamo v celoti:

U. S. J. Slovenski odsek, se je ustanovil v najbolj kritičnih časih katere je preživljala naša rodna domovina in sploh vse človeštvo.

Svojo prvo sejo je naš odbor oddržal dne 19. marca 1944. v času ko je tukašnja reakcija bila v polnem razmahu, ko je bilo vse demokratični gibanje in pomožno delovanje zasledovano in kaznovano z zaporom, trpinčenjem in zaničevanjem. Navzlic tem težkočam se je ustanovil provizorični odbor, katerega delo in cilj je bil organizirati vse protifašiste v naši naselbini za pomoč domovini.

Po štirih mesecih trdega in nevarnega dela se je napravilo obširno sejo s aktivistami Lj. odra, Iv. Cankarja ter s člani bivšega odbora za pomoč Z.S.S.R. in s slu-

čajno prisotnostjo neutrudljivega borca T. Kodelja.

Na tem sestanku se je izbral širši odbor sestojč iz 13 članov, kateri se je nadel nalogo širiti in ojačiti organizacijo.

Odbor si je nadel nalogo organizirati čim večjo pomoč, skupno s vsemi obstoječimi slovenskimi društvu v Bueons Airesu.

Po dolгих razpravah, se je napravilo skupen sestanek, katerega so se udeležili predstavniki vseh društev. Toda na tem sestanku ni bilo mogoče priti do sporazuma glede pomožne akcije, ker delegatje nekaterih društev so bili mnenja da ni še prišel ugoden čas za takojšnjo pomoč, drugi so obsojali delovanje U. S. J. da mesto da bi delali za pomoč domovini da se dela za podpirati potovo politično stranko te dežele. Na ta način se je hotelo rušiti pomožno delovanje za naš narod, ter blatiti U. S. J.

Odbor uvidevši da pomožno delovanje se je širilo je uvidel potrebno izdajati svoje glasilo, toda v tistih časih izdajati svoje glasilo je bilo skoraj nemogoče, radi tega se je odbor obrnil do bratov Hrvatov da bi oni dali na razpolago eno stran v J. I. V. katera nam je bila dana in se jim tudi zahvaljujemo za njihovo plemenitost.

Moramo posebno povdariti delovanje Slovenskih žen organizacij v U. S. J. katere so pridno nabirale blago, prodajale solidarne bone in ob nedeljah šivale in čistile obleko.

Prihodnja skupna prireditve slovenskih društev v pomoč bratom v domovini se bo vršila v soboto 2. Februarja ob 9.30 zvečer v prostorih G. P. D. S. v Villi Devoto, Simbrón 5148

Resolucije Sprejete na Občnem Zboru U. S. J. Slovenski Odsek dne 9. Decembre 1945.

Redni Občni zbor U. S. J. Slovenski Odbor, smotraroč da predstavlja večino slov. organizirane- ga izseljenstva v Argentini, smatra da tolmači želje našega izseljenstva, je sklenil sledeče:

1) Da se solidariziramo in istočasno izražamo naše simpatije novi jugoslovanski vladi in maršalu "Titu".

2) Pozdravljamo N. O. F. Slo- venije in njene voditelje.

3) Najenergičnejše obsojamo ubežne reakcionarne politike, ki se zbirajo okrog Petra Karadjordje- viča, kateri z njih provokatorsko konfuzivistično, protinarodno po- litiko hočejo rušiti edinstvo jugo- slovanskih narodov.

4) Zelja nas Slovencev iz Ju- lijske Krajine, ki danes živimo v Argentini je da se upoštevajo na- še pravične zahteve, da se priklju- či Trst, Gorica, Reka in vsa Ju- lijska Krajina kakor tudi Koroš- ka k Jugoslovanski Republiki.

5) Naše zahteve po priključi- tvu Julijske Krajine in Koroške so popolnoma upravičene, toliko iz etničnega, zgodovinskega, kakor iz gospodarskega stališča.

6) Zahtevamo od Združenih narodov, da se upoštevajo zahteve našega žrtvovanega naroda, ki je žrtvoval vse za zmago civilizacije nad nacifašizmom, da postane član družine kateri pripada.

7) Smatramo za popolnoma demokratičnem in pošten način re-

šitev italijanske narodne manjši- ne, da se isti da popolnoma avto- nomijo v okvirju Federativne in Republikanske Jugoslavije, ker edino na ta način bode zagotovlje- no mirno sožitje med italijanskim in jugoslovanskim narodom.

8) Obsojamo vsako šovinisti- čno gonjo proti italijanskemu na- rodu.

9) Odobravamo upravičene za- hteve po reparacijah, katere je predložila Jug. delegacija na Lon- donski konferenci, katere smatra- mo za pravične in da v resnici tol- mačijo naše težnje.

10) Zahtevamo da se odobrijo gospodarsko obnovi, ker italijan- ski - nemški nacifašizem je vse uničil in izropal.

11) Zahtevamo da se izpolni točka Atlantskega čarterja, pod točko samoopredelitev narodov, za katero je bilo prelito toliko drago- cene krvi.

12) Zahtevamo da se v naj- krejšem času upostavi pošne zve- ze med Julijsko Krajino in drugi- mi deželami.

13) Pričujoče resolucije se ob- javi v vseh naših časopisih in da se iste pošlje v objavo vsem argen- tinskim časopisom in poročeval- nim agencijam.

Zelja občnega zbora, članov in članic je da se priključijo vsa Slov. društva v Argentini k Slovenske- mu Odboru Udruženja Svobodna Jugoslavije, glede pomožne akcije.

Slovenske žene so pokazale v pomožni akciji, dale so vzgled ka- ko čuti slovenska žena v Argenti- ni do svojih sester v domovini, ki so se tako junaško borile, skupno s močmi za osvoboditev domovine.

Priča kako so ženske delale so dve razstavi obleke ki so se napra- vile v prostorih Ljudskega odra, katere so bile izključno delo naših žensk.

V zadnjem času kakor je Vam vsem znano o zadevi Slov. lista je list ostal brez vsake ljudske opore in to radi svojega reakcionarne- ga pisanja proti borcem v domovi- ni in njenim voditeljem. List je kmalu prenehal izhajati, kmalu nato so poslali vsem organizaci- jam okrožnico katero je sprejel tudi naš odbor in Slov. stran J. I. V. V omenjeni okrožnici so poro- čali da konzorcij odda Slov. list na razpolago slovenskim društvam in naselbini, če se pride do sporazu- ma.

U. S. J., Slov. odsek in J. I. V. so predložili gotove predloge, po- tom katerih bi lahko skupno izda- jali list, toda naši predlogi niso bi- li sprejeti.

Uvidevši da Slov. stran J. I. V. ne zadostuje našim potrebam in da damo naši naselbini demokrati- čno glasilo, pisano v smislu AV- NOJ-a in nove Jugoslavije se je v ta namen ustanovil list Pravica o kateri bo obširneje poročal tov. u- rednik.

Zahvalimo se odboru Lj. Odra ki nam je dal na razpolago svoje prostore, toliko za seje, kakor tu- di za njegovo propagandistično delo med članstvom v pomoč do- movini.

Po končanem poročilu tov. taj- nika je poročal tov. blagajnik o stanju blagajne.

Tudi ženski odsek je podal svo- je poročilo, predsednica, tajnica in blagajničarka so poročale o svo- jem delovanju, enako je poročal o svojem delovanju otroški odsek U. S. J.

Predložena je bila resolucija, katera bo objavljena v Pravici, is- ta je bila enoglasno sprejeta. Na- to se je prešlo na volitev novega odbora, kateri je sestavljen tako- le:

Predsednik: Franc Vovk, pod- predsednik: Franc Zajc, tajnik: Ivan Košuta, podtajnik: Henrik Šuligoj, organizatorični tajnik: Anton Štemberger, blagajnik: O- don Štanta, podblagajnik: Ludvik Gregorič, odborniki: J. Bažec, G. Štavar, F. Koren, F. Birska, F. Mo- horčič, P. Kodelja in F. Jamšek. Pregledovalci računov: J. Škodnik in F. Cotič.

Po končanih volitvah je govori- lo več tovarišev, kateri so poziv- ljali prisotne da pomagajo pri na- biranju za domovino, istotako so bili vsi mnenja da je treba priti do sporazuma v naselbini glede pomožne akcije.

Odbor U.S.J. Slov. odsek.

Josip Hlača

Mehanična delavnica

Villa Real 140 José Ingenieros
U. T. 757-640

RESTAURACIJA

"Pri škodniku"
KROGLIŠČE IN KEGLIŠČE

Jožef Škodnik

Añasco 2652 U. T. 59-8995

Pisma iz Naše Primorske

Ker se je zadnje čase nabralo v uredništvu precej pisem iz Pri- morske, smo sklenili priobčiti ista v tej številki da zadovoljimo vse one kateri so poslali pisma v objavo.

Uredništvo.

Naš rojak Franc Paglavac je prejel sledeče pismo:

Čepovan 1-9-45.

Dragi brat!

Po dolgih letih se zopet oglašam. Po- vem ti da mi je umrl mož 8. decembra 1944 umrl je radi pomanjkanja hrane. Letos 5 Marca so nam zažgali hišo, pri- šli smo ob vse, hude čase smo prežive- li da ni niti za popisati kako se je go- dilo po naših krajih. V našem dolu je ostalo polovico hiš. Čepovan je zgorel, ostale so samo te hiše: Vinklerjeva, Na- cetava, Blajčeva, Kofolova in župnišče druge so vse zgorele. Peter iz Dola je prišel ob vse bil je interniran v Nemči- ji, sedaj je doma. Ciril je pri vojaki- ž tri leta, moj sin je tudi pri vojaki- ž tri leta in se nahaja kot ujetnik v Franci- ji. Ako prejmeš to moje pismo, prosim te da mi takoj odgovoriš. Stanujem pri Štefanu na Ravnem. Sprejmi pozdrave od tvoje sestre.

Kristina.

Tovariš Franc Sulčič je prejel od brata sledeče pismo:

Sv. Križ pri Trstu 27-7-1945.

Dragi brat!

Vsi smo zdravi, tudi ta težki križ kr- vave vojne smo prenesli z velikimi te- žavami. Nismo več računali na življenje, tako je bilo strašno zmerom smo bili v nevarnosti da pademo zadeti od angle- ške bombe ali pa pod nemško puško ali v kakem koncentracijskem taborišču.

27 februarja 1944. so me Nemci po- brali in pognali iz hiše. Odpeljali so nas iz Križa 250 mož in fantov. Odgnali so nas v Nemčijo, družine so ostale doma, mi pa smo morali delati za tuje otroke. Vsega ti nemoremo popisati, kakšno strašno življenje smo prebili tekom te vojske. Rad bi ti vse popisal pa ni mo- goče in se bi ti zdelo da je nemogoče kaj takega.

Natrpali so nas v tovarne vagone za živino v vsak vagon po 50 mož. Štiri dni in štiri noči smo se vozili brez jesti in piti, niti na stran nismo morali. Ko smo prišli v koncentracijsko taborišče so nam dali pol litra črne kave (?) ta- koj so nas porazdelili ene na kmete, druge pa v tovarne. Na kmetih se je začelo šele pravo gorje, ne vem kako sem prinesel te moje kosti. Z menoj je bil tudi Lado od Slave, do danes niše prišel domov, mislim da on ki je bol mlad so ga poslali kopati strelske jar- ke. V Nemčiji smo bili vsi raztrgani, kakor rečejo pri nas kakor cigani. Nem- ški otroci so nas pljuvali. Mladi in sta- ri so nas zasramovali in pljuvali, celo

so nas topli s žilovko. Jaz ti pišem, pa si mislim da mi ne boš verjel. In ne sa- mo to, če nisi ubogal malega otroka je šel po policijo pa te je policija prete- pla. Mnogo tisočev ljudi so ustrelili, obesili, na vse načine so mučili ženske in moške.

Drugič ti bom omenil še kaj, kjer se- daj ti ne morem več popisati. Sprejmi mnogo pozdravov tvoj in tvoja žena,

Tvoj brat Viktor.

Naš naročnik F. Golja je prejel sledeče pismo:

Čigjnj 26-VI-1945.

Dragi Franc!

Zame je zelo slabo od kar ni Lamber- ta, zapuščen sem, stara in sama. Zelo se tresem, če ne boš prišel kmalu do- mov me ne boš več videl.

Lamberta so odpeljali v internacijo, čeravno ni bil nič kriv, saj veš da se ni nikamor vmešaval. Prvič je bil v Itali- ji po kapitulaciji Italije so ga odpeljali v Nemčijo. Po par mesecih je umrl mu- čeniške smrti. Tako sem ostala sama, duševno in fizično sem popolnoma izčr- pana. Ne misli da je samo moj Lambert bil tako nesrečen je še več drugih Če- gincev: Kavune, Ivanet, Potokar, Ličen in Pritavč. Nekaj se jih je vrnilo. Tu- kaj pri nas je zelo slabo. Tekom vojne so bili pri nas stalni upadi. Pucovi fan- tje so vsi pri vojaki- ž. Za Julčita se ne ve že od lanskega leta, odpeljali so ga Nemci.

Te pozdravlja tvoja mama.

★

Rojakinja Marija Cej je dobila pričujoče pismo:

Ravnica 9-11-1945.

Draga sestra:

Sprejmi najlepše pozdrave in ti spo- ročam da Olga je prejela tvoje pismo. Veseli nas da ste vsi zdravi, enako smo tudi mi. Huda nesreča nas je zadela. Nemci so nam očeta ubili 26 septembra 1943. Trnovo je vse požgano in poruše- no. Ostali smo bosi in nagi. Živimo ka- kor begunci v vasi Ravnica. Stric je umrl meseca maja. Olga in Valerija in trije otroci so sedaj doma, njem ni po- polnoma zgorela hiša. Brat Benedikt je v Franciji. Sedaj odhajajo ljudje na Trnovo da popravijo hiše pred bližajo- čo se zimo. Požgane so cele Lokve, Nem- ci, Rijaveci, in Trnovo. Vas Voglarji je ostala nepoškodovana in ljudje so osta- li doma. Tukaj pri nas je bila dve leti huda vojska, najhujše bitke so bile zmi- raj proti Trnovemu, tukaj pri nas je veliko moških padlo. Ranjene so bile Darinka Štrosarjeva, zgubila je nogo. Zmuzov mlajši fant je brez roke, stric Franc iz Vipolže je bil hudo ranjen, se- daj je že boljši. Sporoči Veroniki Zmu- zavi in Malji da so vsi živi.

Sprejmite najlepše pozdrave in pro- sim te da mi takoj odgovoriš.

Pavla.

GRAN PIC-NIC EN QUILMES

La Agr. YUGOSLAVIA LIBRE, Filial Dock-Sud, en colaboración con la Filial Piñeyro y el Club Demócrata Yugoslavo organizan para el día 27 de enero un GRAN PIC-NIC, a total beneficio de los pueblos de Yugoslavia. El mismo se llevará a cabo en la playa de QUILMES, en el Recreo ROSARIO. Quedan invi- tados todos los yugoslavos y simpatizantes de los pueblos de Yugoslavia.

NOTA: Parrilla bien surtida. PRECIOS MODICOS.

Desde la Secretaría, sita en la calle Londres N° 1249, Dock Sud, saldrán ca- miones especiales a las 6.30, 7, 7.30 y 8 hs.

PRECIO DE IDA Y VUELTA \$ 1.-

TRGOVINA Z ŽELEZNINO

Zaloga raznovrstnih barv in firnežev

BAZAR

CENE ZMERNE

KAZIMIR SIRK

G A O N A 2 3 6 9

U. T. 59-1118

Pričujoče pismo je prejel rojak Caharija Marij:

Nabrežina, 25. IX. 1945.

...Mi smo vsi zdravi, čeprav smo mnogo pretrpeli tekom vojske. Na splošno bilo je grozno, toda lakote nismo trpeli, ker smo se vedno pravočasno potrudili da smo imeli vedno za jesti.

Življenje pa je bilo neprestano v nevarnosti. Iz zraku in po grmovju je pokalo, čez dan in ponoči od septembra 1943. To so bili boji med partizani na eni strani, Nemci, fašisti in belogardisti na drugi strani. V teh bitkah je padlo okrog 35 Nabrežincev, in z drugih vasi pa mnogo več. Vse je delalo za Tita in svobodo, toda ta ni še prišla, tako kot hočemo mi. Naši kraji so okupirani po angleški vojski, to pa nam ni po volji, ker mi hočemo biti združeni z našim narodom.

Brda, Istro, Trst in ta okraj so osvobodili partizani. V Trstu so se borili partizani pet dni, ko je bilo vse osvobojeno so prišli pa Angleži ukazovati.

Te dni ibo konferenca na kateri se bo igralo za našo kožo, to je ali nam bodo dali svobodo ali pa bomo ostali sužnji še naprej. Gigliotti-ja, tajnika fašistov in Pepota od Tonce so vrgli v jama, Brovedani pa je ušel.

Tukaj v okolici je požganih več vasi te so: Cerovlje, Vižovlje, Mauhinje, Komnen, Rihenberg in še druge.

Sedaj nam preti lakota, namreč to zimo je bila suša tako velika, da so se posušila skoraj vsa kostanjeva debela. Ko bi bilo vsaj kaj zasluzka, toda tega ni skoraj nič ker ni "dela". Zakaj pa je ni, to ne vem.

Draginja je zelo velika tako n. p. kg. krompirja 25 lir, kg. fižola 100 lir, krušna moka 80 lir, koruzna moka 40 lir, sladkor 800 lir, zabela 600 lir. Eno jajce stane 25 lir. Kave pa že več let ne poznamo. Cena ene obleke je 10.000 lir, par čevljev stane 3.000 lir, par nogavic pa 250 lir. Na čepica (kapa) stane 300 lir in dnevna plača pa je reci in piši samo 165 lir.

Jaz sem bil tudi odpeljan v Nemčijo, kjer sem ostal 15 mesecev, skupno nas je bilo tam 150 Nabrežincev.

Leopold Caharija, kateri je iz Argentine odšel v špansko vojsko in potem v Franciji interniran do pričetka te vojne, je bil pozneje pripeljen v Italijo kjer je ostal do poloma fašizma. Ko je prišel domov je tu ostal samo mesec dni na kar je odšel k partizanom, takrat je bil kapitan a sedaj v Titovi armadi je major.

Sprejmite pozdrave od mame in vsih skupaj. Poldo.

★

Rojak Silvo Pahor je prejel od

svoje sestre pismo v katerem med drugim piše sledeče:

...pri nas v Jugoslaviji je velika revščina, dobila sem pismo iz Renč, žalostno zažgali so nam hlev, tudi hišo so zažgali ali so vseeno rešili da ni vse pogorelo, stricu Hilariju isto. Cvetko so odpeljali v Nemčijo že 16 mesecev od tega, ne vejo nič za njo. Mož od Hele (to je sin od Terezine poštarce) je bil težko ranjen, mož od Angele (Slavko od Čotarja) je živ v Ljubljani. Marijo od tete Flore je bil pri partizanih kjer je padel. Mnogo gorja so prestali v naših krajih od strani fašistov in Nemcev. Ako moški niso bili pri vojakih, so jih pa Nemci zaprli ali odgnali v taborišča...

★

Tovariš Franc Zgonik je prejel od svoje hčerke sledeče pismo:

Skrilje 24-8-1945.

Dragi tata!

Z velikim veseljem sem prejela vaše pismo in me veseli da ste vsi zdravi. Tudi jaz sem bila vedno zdrava, toda v internaciji sem se popolnoma pokvarila. Bila sem v koncentracijskem taborišču v Nemčiji blizu Švice. Deset mesecev sem tam preživela.

Bile so nepopisne žrtve in prelivanje krvi za to lepo našo Primorsko. Veliko žrtvi je med našimi vaščani; samo fantov je padlo 23. Od tete Tončke in od tete Augustine so padli možje. Saksido in njegovega sina Andreja so ubili v istem dnevu. Andreja so naprej s puškinnim kopitom napol ubili potem so ga na Cesti v gostilni pri Pauli obesili in nato so zažgali hišo. Vas Cesta je bila požgana 2. junija 1944.

Vašega prijatelja Henrika od Bratine so Domobranci, sami domačini, prešli in ga mučili dva dni in dve noči in ga nato umrtili, še danes niso našli njegovega trupla.

Dragi oče, pisala sem Vam že v dveh pismih da sem izgubila veliko mater 17-4-44. Tako sem ostala popolnoma sama. Ne želim niti živati kar sem morala pretrpeti. Prosim Vas ako mi morate poslati kaj spodnje in vrhnje obleke kakor tudi čevlje, ker sem ostala bosa in naga, bliža se zima in se je prav bojim. Ne morem si ničesar kupiti, ena ker nimam denarja in druga da se sploh ničesar ne dobi. Imela sem obleke ampak Nemci so mi vse vzeli.

Zgonikovi so zelo žalostni po Rudetu, ki je padel kot partizan, dal je svoje mlado življenje za domovino, padel je 24. aprila 1945. Vsi vaščani ga obžalujejo. Pri Mežnarjevih so vsi zdravi in tudi Pušnavi. Samo teta Mila je tekom vojne pomagala Nemcem, takih ljudi je mnogo v naši vasi in radi njih je bilo

PO NASELBINI

SMRT. — Po dolgi in mučni bolezni, združeni z večimi težkimi operacijami je umrl v bolnišnici Alvear, dne 23. decembra rojak Matija Suligoj, star 65 let, doma iz Solkana pri Gorici.

Spadal je v vrste prvih socialistov na goriškem, pozneje je bil tudi član kom. stranke. Bil je priden delavec, mirnega značaja, zato tudi zelo pri ljubljen med domačini in prijatelji.

Lahka naj mu bo tuja zemlja. Ostalim izrekamo naše sožalje.

tudi mnog žrtvi. Krtelj Ivan stanuje v Skriljah kjer so mu hišo zažgali.

Sprejmite najlepše pozdrave od Vaše hčerke

Danile.

★

Opomba uredništva: Rojaki, ki so nam izročili pisma v objavo, poslana iz Vrtovina, Gojačevga in iz Pašjaka pri Reki naj se v kratkem zglasijo v uredništvu.

★

PISMA. — Na glavni pošti je večje število pisem, katera so slabo naslovljena in se ista niso mogla dostaviti naslovljencem. Opozorjamo naše čitatelje da gredo na glavni poštni urad (Sec. poste restante) in pregledajo pisma, morda dobijo katero pismo. Za dvigniti pismo je potrebna Cédula de identidad. V društvu Ljud. oder imajo pisma sledeči rojaki: Saunig Karmelo in Marijo Gregorič, katera lahko dvignejo vsak dan od 19-22 ure.

RECREO "LLAO-LLAO"

RIO CARAPACHAY

TIGRE, F.C.C.A.

IZBORNA DOMAČA KUHINJA. ČEDNE IN ZRAČNE SOBE
CENE ZMERNE

Se priporoča rojakom

I. OBERDANK

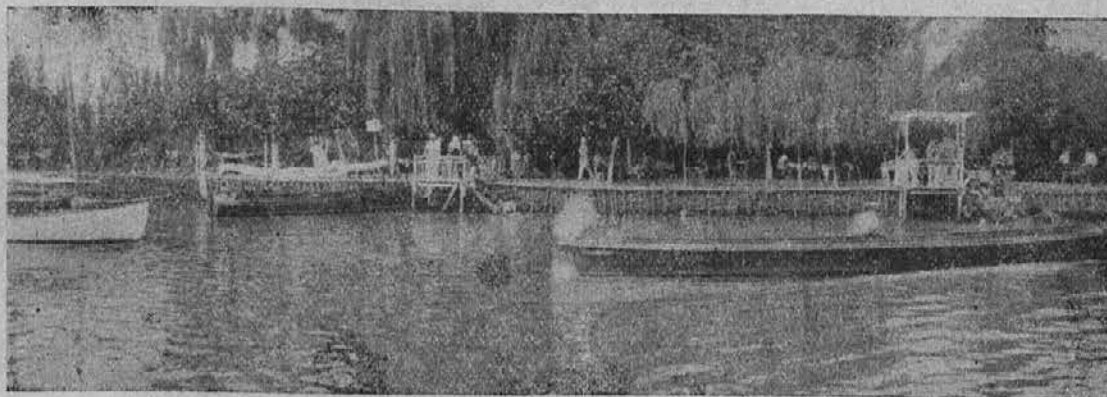
Kadar se misliš preseliti poslužise PREVOZNEGA PODJETJA

ANTON BLAZINA

PREVAŽANJE PO MESTU IN NA DEŽELO

TRIUNVIRATO 2789

U. T. 54-0257

RECREO "EUROPA"

Lastnika brata ROVTAR

RIO CARAPACHAY

TIGRE, F.C.C.A.

U. T. 749-589

PRVOVRSTNI HOTEL
z najboljšo KAVARNO in RESTAVRACIJO

Prevoz s postaje TIGRE, F.C.C.A. do Recrea
in nazaj, odrasli \$ 1.—, otroci \$ 0.50

Keglišče, velika plesna dvorana. Prostor za PIK-NIK

Se priporoča rojakom
dobro znana ČEVLJARNICA
Delo solidno

L. Brankovič

MORLOTE 138

La Paternal

Edini slovenski stavbenik v Saavedri
Vam je na razpolago za načrte, betonske proračune in firmo

Andrej Božič

Tehnični konstruktor

DONADO 4876

U. T. 70-6112

TRGOVINA JESTVIN

Oton Turel

ANDRES LAMAS 1265

U. T. 59-1892

P R A V I C A

Editado por las Sociedades D.K.D. Lj. Oder, S.F. D. I. Cankar y Agr. Yug. Libre - Com. Esloveno

ZIVLJENJE IN BORBA

Slučajno sem prišel med same Špance, pred katerimi sem vedno skrbel, da opravičim spoštovanje in zaupanje, ki smo ga bili deležni s strani španskih tovarišev, vojakov in komandantov. Poverjena mi je bila organizacija avtomobilskega transporta ene brigade, kmalu za tem sem bil imenovan vodja avtomobilske čete s činom poročnika. Na tem delu sem imel več kot dovolj priložnosti, da vporabim vse svoje tehnične in organizatorične sposobnosti. Med vojaki in oficirji je vladalo medsebojno spoštovanje in samovoljna disciplina. Skupni interesi in mrznja do sovražnika so nas na to trdno navezali.

Na našem delu smo imeli ogromne težave, katere so se povečale po prebitju Aragonske fronte, mi, ki smo se nahajali v centralni zoni smo se znašli v zelo kritičnem položaju. Primanjkovalo nam je vsega: obleke, hrane posebno pa orožja. Z obzirom na veliko važnost avtomobilskih odredov v moderni vojni, smo morali napeti vse sile, in tako včasih smo prišli do genialnih iznajdb, samo da so vozila naprej funkcionirala.

Ako bi se naša borba ne odigravala v tako zgodovinsko težkih momentih, ko je fašistična reakcija na višini, ter da bi naša borba bila kronana z uspehom, namesto da sedimo med bodljikavo žico, pripadala bi nam mesto v obnovi Nove Svobodne Španije. Iz tega je razvidno, da naša borba ima popolnoma realne temelje, bilo iz osebnega ali razrednega stališča, toda jaz kakor tudi vsi moji tovariši smo vedno pripravljeni, da osebne interese žrtvujemo za razredne.

Kaj nameravam v bodoče? Oči nas vseh so uprte v Jugoslavijo. Vsi dogodki kažejo, da bo Jugoslavija morda v najkrajšem času novo pozorišče borb. Roka italijanskega in nemškega fašizma se grabežljivo steza. Generalska-bankarsko - farška klika, ki se že 10 let drži na državnem krmilu s pomočjo

obljub in terorja, izgubila je vsaki oslon v narodih Jugoslavije, ki vsaki dan bolj preteče zahtevajo konec nacionalnega in ekonomskega tlačanja.

Mi smo dobro poučeni o čestih manifestacijah pod parolo politične svobode in obrambe zemlje. Pri teh manifestacijah prisostvujejo tudi elementi, ki so bili dosedaj tuji našemu gibanju, to so sokolska mladina in rezervni oficirji. Tako se je dogodilo, da navelikih protifašističnih demonstracij v Beogradu policija je napadla demonstrante a oficirji so jih branili. Beogradska vlada išče pomoči od zunaj, kakor zgleđa pripravljena je na kapitulacijo.

Dokler Cvetković vodi pogovore z Dr. Mačekom, Cinkar Marković in knez Pavle letata iz Rima v Berlin. Dr. Korošec, katerega roke so omadeževane z delavsko krvjo, eksponent nemškega fašizma, govori, da se nam ni treba ničesar bati, ker da smo obkroženi z samimi prijatelji. V svojem poslednjem govoru se je ta "častni" oec jezil na komuniste češ, da po nepotrebnem vznemirjajo narod, kateremu nobena nevarnost ne preti. On komuniste imenuje vse one, ki niso pripravljeni kapitulirati pred nemškim in italijanskim fašizmom. Maska antikomunizma je zelo uporabljena od vseh odprtih in prikritih fašistov.

Do danes ne vem če mi bo možno vrniti se v Jugoslavijo, ker nimam državljanstva, vsekakor pa bi rad šel v Beograd.

Iskreno se Vam zahvaljujem za poslani mi denar, kakor tudi za pripravljenost, da mi pomagata iz te situacije. Na vem v kakšen položaj še pridem in mogoče bo, da bom Vaše pomoči potrebejši kot sedaj, zato pa za sedaj Vas prosim ne delajte si stroškov, ker sem "preskrbljen" z najpotrebnejšim.

(Nadaljuje).

SLOVENIJA V BORBI ZA SVOBODO

MIRKO G. KUHEL, TAJNIK SANS-a

(Nadaljevanje) BOLNIŠNICE V SLOVENIJI

V okrožju VII. korpusa na Dolenskem se nahaja največ bolnišnic, ki so izredno dobro skrite na tajnih prostorih. Starejše bolnišnice v tem okraju so v neposredni bližini druga druge, toda natančni prostor je celo visokim oficirjem glavnega štaba nepoznan. Ranjence in bolnike pripeljejo v bolnišnice zavezanih oči ali v temni noči in na isti način jih tudi odpeljejo. Pota so skrbno skrta in celo sledovi stopinj so tako natančno izbrisani, da se človek v goščavi izgubi. Ta izredna previdnost je postala potrebna, ko je za časa italijanske okupacije sovražnik izsledil nekaj bolnišnic, bodisi vsled izdaje belogardističnih ovaduhov ali radi neprevidnosti, jih naglo napadel in ranjence barbarsko pomoril. Ista usoda je zadela bolnišnice v IV. vojaškem okrožju prve dni julija 1944.

Vsaka bolnišnična skupina sestoji iz več poslopij, starih in novih. Stara poslopja so bila navadno zgrajena v globinah, daleč v gozdu, tako da je bila streha vodotrajna s površenjem, zakrita z zelenjem in skoraj nevidna. Ta poslopja so temna in vlažna in ne delajo blagega vtisa na pacijente niti ne na obiskovalce. Nova poslopja pa so zgrajena na površju, so belo pobarvana v notranjstvih in imajo okna zagrnjena z zavesami. Postelje so opremljene z žimnicami, rjuhami in blazinami. Toda to le zadnje čase. Spočetka je služil

dolg oder za eno samo posteljo, kjer so polegali ranjenci in bolniki drug poleg drugega. Nekatere so bile obite z blagom od zavezniških padal. To blago se uporabljalo na najkoristnejše načine, da je življenje v tem gozdnem zatišju čim prijetnejše.

Ena teh bolnišnic je v oskrbi zdravnice X., ki je študirala medicino na Dunaju. Namenjena je bila spočetka za partizansko porodniško bolnišnico, toda radi številnih slučajev se sedaj sprejemajo tudi jetični pacienti, ki imajo svoj poseben paviljon, kakor tudi vojaški ranjenci. Dojenčki so zdravi in v nič manj slabšem položaju, kot če bi bili v redni porodnišnici. Postelje-mrežnice so najnovejšega izdelka, ompremljene z gorkimi odejami, čistimi rjuhami itd. Vse je izredno čisto in snažno, navzlic velikim potežkočam radi vode. Porodniška soba je modernega načrta in ima posebne vhode in izhode. Pri vsaki postelji visi karta s kronološkimi podatki o fizičnem stanju matere in otročka.

(Nadaljuje)

PEKARNA in SLASČIČARNA

P. Benčič

Razvažanje na dom

Avenida J. Bautista Albeidi 350
U. T. 43-0860

TRGOVINA JESTVIN

Srečko Turel

TRELLES 1402 U. T. 59-4104

TRGOVINA JESTVIN

in raznih pijač

Franc Spačal

Perú 498 Villa Martelli
U. T. 741-0032

RESTAVRACIJA

IVANČIČ RUDOLF

A N A S C O 2 6 2 2

L. ROJIC

TRGOVINA JESTVIN

TRES ARROYOS 1600

U. T. 59-2153

PLANOS - CALCULOS
HORMIGON ARMADO
CONSTRUCCIONES

Pedro Morán 5130 U. T. 50-7186
Esc. Lope de Vega 2802 50-5995

Bar in RESTAVRANT "MIRAMAR"

PARRILLA - PRVOVRSTNA KUHINJA - KEGLIŠČE

J. LAH

Avda. Fco. BEIRO 5294

U. T. 50 - 4300

Rojaki! Nudi se vam prilika da ste po zmerni ceni lepo oblečeni

Krojačnica

FRANC MELINC

PAZ SOLDAN 4844

U. T. 59-1356

Trgovina čevljev nudi izbiro povrstnih čevljev vseh vrst po res ugodnih cenah.

ŠOLSKÉ POTREBŠČINE

ALBERT BELTRAM

DONATO ALVAREZ 2288

LA PATERNAL

Pivarna

Kroglišče in Keglišče

DJURO KOVAČ

SVEŽE PIVO

WARNES 2113

LA PATERNAL

